

İnsan büyümmez, olgunlaşır sadece!

Figen Şakacı ilk romanı "Bitirgen"'de 80'ler Türkiye'sinde büyür gibi yapan bir kızın hikayesini anlatıyordu. O kız ikinci romanda kazandıği üniversite uğruna evden kaçıp 90'ların karışık hallerini gösterdi. Türkiye'nin tuhaf yıllarını anlatan Figen Şakacı, Odak Yazar sayfalarımızın konuğu oldu.

SELİM GÜNEŞ

"Bitirgen"'le başlayıp "Pala Hayriye"'ye devam eden bir büyüme hikâyesi anlatıyorsunuz. Temel dinamiğiniz büyüyen bir kahramanın anlatıkları... Bunun çıkış noktasını sormak istiyorum...

İnsanların yüzlerine baktığım zaman, orada her çocukluktan kalma ipuçları ararım. Buruk anlarda dudak büzülmesi, kahkaha atarken aniden kendini gösteren çürük bir diş, ciddi görüneyim derken birden ağızdan kaçan, fırlama bir söz ve daha bir sürü şey, varlığımızın zimmetli olduğu o ilk adrese götürür beni. İletişim kurduğum herkesin yüzünde nasıl bir evde, nasıl bir aнадan doğduğıu, nelerden asıp da bugünlere geldiği sorusunun cevabını çıkartmadan ararım. Madem böyle bir huyum var, o halde bir kadını çocukluğundan başlayarak anlatayım istedim. Büyürken başımıza gelen her şey, benliğimize atılan çentiklerdir sonuçta. O çentiklere en yalın, en yalansız şekilde bakmaya çalıştım.

Bu büyüme hikâyesiyle beraber toplumsal birçok unsur da çıkıyor karşınıza. Bir kız çocuğunun kadının Doğru'daki büyüme hikâyesini okuyoruz aslında. Haliyle eril ve 'büyük' olarak çıkıyor karşınıza Doğru! Bunun sebepleri nelerdir?

"Bitirgen" Norveç'te bir evde büyüeydi şüphesiz başına başka şeyler gelir, iç dünyası farklı şekillenir, yetişkinlerle ilişkisi bambaşka olabilir. Ne var ki çocukluğun coğrafyasında sınırlar yoktur, dolayısıyla Doğru-Batu yoktur. Hatta kötü de yoktur. Yetişkinlerin işaret ettiği tehlikeler vardır çoğunlukla. Bu sarsıldırılmış tehlikelere karşı donanmış olarak büyüyen çocukların yegâne sığınağı ise oyunlardı.

Sözgelimi "Bitirgen", kendine "Bilim-meyenler Ülkesi" diye hayali bir yer uyduruyor ve sıkışıkça, sıkıldıkça oraya kaçıyor. Winnicott'un "Geçiş nesneleri ve geçiş olguları" olarak tarif ettiği bu ikili dünyada, içinde olup bitenlerle dışardakiler arasında (ki evet dışarda her şey çok eril) sıkışıp, sıkışıp kalıyor. Büyüdükçe çok matah bir şeymiş gibi şaşkınlığımızı yitirir, daha uyanık insanlar olup çıkarız ya, galiba en çok bunu hazmetmekte zorlanıyorum. "Bitirgen'i yazarken de o şaşkınlığı yeniden yaşamak istedim. Sizin deyişinizle hep çocuk kalan bir Doğulu olmalı değil, daha çok 80'lerde çocuk olmanın doğasını anlamla arzusuyla yazdım "Bitirgen".

"Bitirgen"'de bir çocuğun gözünden dünyaya bakarken bilhassa ilişkilerde, babasının ve ona iyi davranan yazıktaki Bülent Abi ve Müjde Abila dışında neredeyse hayatının karabasan gibi olduğunu görüyoruz. Bu ülkede küçük bir çocuğun çok çocuğunun dünyası hep karabasan mı gerçekten?

Siz böyle söyleyince "Bitirgen'in hikâyesi çok karanlıkmiş gibi algılanacak diye korktum. Oysa kahkahalar atarak okuduklarını söyleyenlerin sayısı hiç de az değil. Ama haklısınız, "Bitirgen'in kimseyle doğru dürüst ar-kadaşlık kuramadığı sıkıcı sayfiyenin kendisi karabasan, Müjde Ablası'nı ondan çalan '80 cuntası karabasan, öğretmeniyile yaşadığı şey tam bir karabasan... Bütün bunları bu ülkede doğmuş olmaya indirmek ne kadar doğru bilmiyorum. "Her çocuk sorun-ludur, çünkü bir anne-babası vardır" der Freud. Belki kız-erkek ayrımdan buradan bakarsak, "Bitirgen'i de kendi dünyası ve dönemi içinde daha doğru anlayabiliriz.

"Pala Hayriye"'de 90'lardaki üniversite ortamını anlatırsanız o dönemin bir nevi 70'lerin komik bir parodisi olma durumuna var gibi. Öyle mi gerçekten? Yetmişleri bilemeniz, yaşamadım ama yaşı beniden büyük olanların Hayriye'yle kurduğu özdeşliğe bakılırsa, üniversitedeki 'solcu abi' profili 90'larda da fazla değişmemiş. O zamandan bu yana, dört yansımız "Öğreten Adamlar"la dolu maalesef!

Bir yazımda "İlk uzun hikâyemim adımı "Bitirgen" koydum. Artık yazarak başka hikâyeler anlatıyorum ve hâli bir ka-dım değişişe, cümle anlamı değişişe-gine inanıyorum," diyorsunuz. Neden kadim değişimeli?

O yazım bağlamında, dünyayı değiş-tirmek için kendinden besli şınamız bir selam vardı yoksa bütün kadınlar değil-sin demek için, kadını yekpare bir kim-liğin altında gören sektör bir bakışa sahip olmak lazım. Her kim, göğsünü gere-gere "ben tam kadimime görüyem" diye-bilorsya başının üstünde yeri vardır.

"Bitirgen"'de çocukluktan kadın olma-ya uzanan bir çizgiden bahsediyorsu-nuz. "Çocukluğun Şoğuk Geceleri"nde Tezer Özlü de kadın olmak sürecinde çocuklukla ilişki kuruyordu. Bu anlam-da çocukluğun kadın olmaya doğru gi-den yolda neler var? Özlü'de olduğu gibi sokağa, odalara, eşyalara ve çoğu kez insanlara karşı öfke içinde büyü-mek ve bunun yaratıklarıyla yüzleşmek

Figen Şakacı

Büyürken ebeveynlerle kurulan ilişkiler itaatle başlar, inkâr ve isyanla devam eder. Kendiniz olmak için maalesef bu üç aşamalı sınavdan geçersiniz. İlla o bağları koparmak şart mıdır? Hayır elbette, koparılmacak bağdan kastım mecburi hizmet bağları, gönül bağları değil.

midir çocukluk, büyümek ve kadınlık arasındaki ilişki?

Bu sorunuza cevap vermek için "o gecelere" bir daha gittim, yazarım dün-yasında bir daha gezindim. 20'li yaşla-rında okuduğum Tezer Özlü, içindeki ilkgencilik öfkesini dillendiriyor, hayat-la müzmin uyumsuz ilişkime merhem oluyordu. Yeniden okuduğumda gördüm ki, evet kendi dönemi içinde çok cesur bir anlatı, bir iç ağırsıdır o kitap. Cinselliği keşfediş, erkek ve eril olan her şeyi karşı yabancılık ve yabanilik, alle-din ve devlet baskısına karşı care-sizliğin verdiği o çıkış anları... Hem "Bitirgen" hem de "Pala Hayriye'nin yaşadıkları benzer nice sarıslantılar, isyanlar... Tüm bunlarla tanışmadan, o sarıslantıların neden-sonuç ilişkileri-ne yakından bakmadan insan büyüye-mez... En çok nereniz ağrıyorsa ora-ya kulak verip teşhisi doğru koyacak, ağrınızı iyi tanıyacaksınız. Öteki türlü, içimize bir kıymık batmış gibi, boyu-

na hep aynı yeri kanatır durursunuz. Tezer Özlü'nün yazdıklarını okurken, yazarın aklı ağırıyor, kalbi dayanıyor bu hayata diye düşündürdüm. "Çoculu-ğumun Şoğuk Geceleri"ni de yeniden okuyunca keşke dedim. Hayriye'yle tanışabiliyeydim Özlü'yü. "Bitirgen'i kucama veseydim, ikisi de belki az-ıcık güldürdüdü onu... Hatta belki Tezer Özlü'yle ikimiz Cohen'in o güzelim şarkısını dinlerdik birlikte. Cohen kül-lü sesile "Her şeyde bir catlak var, ışı-ık da oradan içeri sızar" diye kulağımıza fısıldır, içimize biraz olsun su serperdi belki, evet belki...

"Bitirgen" her hâliyle bir büyüme hikâyesi. Ben bu fonm daha geniş yer tuttuğumu düşünüyorum. Büyümek biraz da baba ile ve onun temsil etti-ği iktidar simgeleriyle olan bağları ko-parmak, onun karşısında yer almakla gerçekleştirildiğinde olacak bircek me-tin bu kopma üzerine kurgulanmıştır. "Bitirgen'deki küçük kız güçlü bir karakter sergilerken baba ile olan iliş-kisini hiç koparmıyor ama bir yandan da anneye karşı tepkili. Bu durumu bildiklerimiz doğrultusunda nasıl açık-layacağız?

"Bitirgen'deki baba bir gölge karak-terdir. Dolayısıyla evde iktidarı temsil eden asıl "baba" anne, çoğunlukla da abi. "Bitirgen'in, Pala Hayriye'oluşu-na, Hayriye'nin sık sık yalpalamasına sebep de biraz o modelden yoksun bü-yümek aslında. Bir baba var evet ama nerede; ya hasta, ya iyiyordu. Varlığıyla kendi-belli eden değil, yokluğuyla kendi-mi hissettiren bir figür olarak yer ahyor hikâyesinin içinde. "Bitirgen'in baba-

sıyla kurduğu ilişki, gerçeklikten çok imgeleme dayanıyor yani. Ama topyekün aile kurumuna bakınca evet oraya bağımızı koparmadan bireyselleşemeyiz. Büyürken ebeveynlerle kurulan ilişkiler itaatle başlar, inkâr ve isyanla devam eder. Kendiniz olmak için, ben-liğinizi sınırların keskin hatlarla çiz-mek için, maalesef bu üç aşamalı sınav-dan geçersiniz. İlla o bağları koparmak şart mıdır? Hayır elbette, koparılmacak bağdan kastım mecburi hizmet bağları, gönül bağları değil.

Sizce "Şeker Portakal"'ndaki Zeze ile "Bitirgen"'deki kız çocuğunun hayata karşı tepkilerinde benzer şeyler var mı?

Çocukken en iyi arkadaşımды Zeze, az dertleşmedik onunla. Zeze'nin bitirim-liği, çocuksu cesareti içime yer etmiş; farkında olmadan, hesap etmeden ka-nuna karışmış "Bitirgen"'in. Özellikle aile ve ağaçlarla ilişkilerinde benzerlik-ler var. Ama Zeze beş yaşında haylaz bir oğlan çocuğu ve her haylazlığın altında olduğu gibi onunkinden de ilgi çekme, sevilme isteği yatıyor. "Bitirgen" ise daha 10'lu yaşlarında bu dünya nasıl bir yer diye merak eden, yetişkinlerin kendi aralarındaki ilişki biçimlerine kafayı takan, adımı koymadan adalet kavramını sorgulayan, büyüklerin ona yakıştırdıkları safata söyleyeceğim tam bir "erkek Fatma". Bir de Zeze'nin içinde bulunduğu yoksullukla boğuşuyor "Bitirgen". Ama yoksun oldukları şey-lerde ezeli bir ortaklıkları var evet.

"Bitirgen"'deki kız çocuğu zaman za-man acımasız olduğu gibi çoğu kez de çizgi dışı bir tutum içinde. Bu bağlam-

da siz çocukluk ile delilik arasında bir bağlantı kuruyor musunuz? İnsan büyüdüğünü düşünse çıktığı çizgiye dahil olduğunda mı anlar?

Çocuklukla delilik halini yan yana getirip, karşılaştırmaya kalkarsak her ikisine de hem yazık hem ayıp etmiş oluruz bence. "Bitirgen'in acımasız ol-duğunu da hiç sanmıyorum. Çizgi dışı dediğiniz tutumlarını çocukluğuna şı-narak değil, çocuk olduğu için, hata yapmaktan korkmadığı için, çizginin yani sınırların varlığını yadradığı için sergiliyor. Çocukların en bayıldığı şey-dir zaten sınırları zorlamak, aşmakla uğraşmak... Hos, büyüdüğe de başka-larının çizdiği sınır çizgilerine kendi-mizi hizalamaktan, genelle uyumlan-maktan dolayı helak olmuyor musuz? Biraz sınır ihlalinde bulununca da he-men deli derler, çocuk demezler. Oysa ne deliliktir bu ne de çocukluk. İtaat etmek, boyun eğmek demektir ve eğik bir boyun kimsede iyi durmaz. Büyü-mek meselesine gelince, bence bitimsiz bir serüven büyüme. Hatta biraz daha ileri gideyim insan büyümek, olgunlaşır sadece.

Kadın olmak günümüzde başlı başına bir sınavken, kitabın üzerinde durduğu dönemi düşünürsek bir kadının büyü-mesi katbekat sorundur. "Bitirgen"'in yazarı", bu sınavı nasıl verecek diye düşünürken onun simgelediği düzlemde aynı sorunu kendinize de çevirebiliriz. Bu konuda neler söylersiniz?

Kadın olmak sınav da erkek olmak değil mi? Her dönemin sosyo-kültürel iklimi kişiliğimize, karakterimize bir şey katıyor elbette. Bugünden geriye doğu-ru baktığımda hem sol hareket içinde hem de edebiyatın ele aldığı meseleler çerçevesinde bunu daha net görebili-yorum. Sevgi Soysal'ın, Leyla Erbil'in, Latife Tekin'in, Tomris Uyar'ın içinde bulunduğu kültürel iklim eserlerindeki fonda, karakterlerinde yansır ve gözü-müzi alır. Bugünkü siyasi konjonktür-de beslenme kaynaklarımız değişip çeşitlendi ama birçok şeyi karşı açığımız arttı, hızla gelişen teknolojik olanaklar domya noktamızın saklılığını kayırdı, internet sayesinde sak diye ulaştığımız bilgiler herhangi bir konuda derinleş-memize engel oldu, zamana ayak uyduracağız diye oradan oraya koşutran insanlar haline geldik. Kadın ya da er-kek olmaya artık buradan bakıyoruz. Sistemin bize dayattıklarına karşı hangi araç ve yöntemlerle mücadele ediyorsu-nuz ve bunu nasıl içselleştiriyoruz. Ben-ce bu soru sadece kadınlar ya da kadın-lıkla ilgili değil erkeklik halleriyle ilgili olarak da sorulabilir. Kişisel tarihime bugünden değil, devraldığım kültürel ve siyasal mirastan doğru bakarken gör-düklerim, beni bazen hüznümlendiriyor bazen de umutlandırıyor doğrusu...

Hayriye'nin hayattaki rolü hep bir sa-karlık barındırıyor. Hayata karşı ama-tör bir tutumu var sanki. Dönemin tanklıkları ve acılarını anlatırken de bu "amatör ruh" samimiyetle ortaya çıkıyor... Bu özellikleri bilerek mi yer-leştirdiniz Hayriye karakterine.

Sakarlık, uyumsuzluk, aşemilik, ya-zınlık halleri büyüme serüvenine eşlik eden duygu durumları. Her şeyden önce kendini arayan bir kadın Hayri-ye. Kendine torpil geçmeden hesabını gören, yüzleşmekten kaçınmayan, ces-ur biri. İnsan bir kere büyüme sansına sahip olduğu için amatör olması da çok doğru. Deneme yanılma yöntemiyle yaşıyor hayatı. Her yanlışını diye hiç denemese Hayriye, Hayriye olmazdı. Haliyle, 90'larda gazetecilik yapma, dev-rimci bir arkadaş çevresi içinde yer al-an Hayriye gibi bir karakter, dövülmek ö-dürtülen Metin Göktepe'yi, faili meç-hulleri, Cumartesi Anneleri'ni, dağa çıkmaları görmeyen gelemezdi. Yani ben bir şey yapmadım, zalimler ne yap-tıysa Hayriye'nin gözünden aktarmaya çalıştım, o dönemi anlattığım bütün bu acıları üstünden atlayamadım.

90'larda evde kaçan Hayriye'yi düşün-düğümüzde o yıllar daha mı özgürü kadınlar için?

Hayriye bugüne göre daha özgür ol-duğu için evden kaçmaz, özgür olma-dığı için kaçtı. Simdilerde kadınların evden kaçmasına gerek kalmıyor neyse ki, ekonomik olarak biraz dışı çıkınca kendi düzenini kurmaya heveslenip, güçlü adamlar atabiliyorlar. Tabii bu kentte yaşayan kadınlar için geçerli. Kaçmaktan özgürleştirilmez, gitmek iyidir. Her nerede baskı varsa ya kalır müca-dele edersin, ya gider yine mücadele edersin. Bu dünya böyle bir yer.

Üslubunuzda mizah ve ironi önemli bir yer tutuyor. Bu son dönem özellikle kadın yazarlarda sıklıkla rastlanan bir anlatıma terfili. Ne dersiniz?

Genel olarak bizi bir yönlemlim mi mi bilmen ama kendi adına katır katır bir anlatımı ne okurken ne de yazar-ken sevebiliyoruz. Doğru bir kurgu, düzgün bir Türkçe her zaman yetmiyor bana. Yemeye lezzet katmam diye ba-harata boğmaktan da habesimiyorum. Göz kararı derler ya, mizahın da o ka-danı kâfi bence. Her zaten fazla izah da mizahı bozar!

Yazan burada dünyaya sesleniyor...

SEVAL ŞAHİN
sevals@gmail.com

Figen Şakacı ilki "Bitirgen" olan bir kız çocuğunuz gözünden 12 Eylül'le hemen sonrasını da içine katarak anlattığı "uzun hikâyesi"nden sonra bu kitabın devamı olan "Pala Hayriye" ile bizi bu sefer kahramanımızın 90'lardaki üniversite yıllarından 40'lı yaşlarına kadar getiriyor.

Pala Hayriye, kendi deyimiyle kazazara kazandığı üniversiteye gitmek için evinden kaçır ve daha önce hiç çıkmadığı mahallesinden böylece dış dünya birer dolmuşla adım atar. Bir kadın olarak evsiz, parasız ve kimsesiz okul kantinine ulaştığında edindiği arkadaşlar onun birçok ihtiyacını karşılarlar. İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Bölümünde okuyan Hayriye kantinde edindiği arkadaşları sayesinde yatacak bir yer ve kendini geçindirecek bir iş bulur.

[illegible]

Gerçek dünya hoyrattır

[illegible]

İnsan korkmaya başladığında büyük Hayriye'ye göre, Korku anlamlandırma çabasının sonu mudur? Korkunca artık anlamlandırma istemez miyiz yoksa artık anlamlandırabildiğimiz için mi korkuyoruz? Aslında bu soruların cevabı "Pala Hayriye'de çok farklı boyutlarda ortaya çıkıyor.

Toplunun tüm acımasızlığına rağmen sahicilikten uzak hali hep onun kafasında bir yerlerdedir. Arkadaşlarıyla yaşadığı samimiysizlik, arkadaşlarının okul bittikten sonra yaşadıkları

Toplumsal sahteliğinin her tarafı. Kimsesiz kalmış evden kaçmış bir kız evine getiren ailenin soğukluğu, öğrenci evlerindeki bencillik, yakınlıkların hep bir yalanla sonlanması... Tüm bunlar Hayriye'nin gördüğü ve yaşadıkları. Diğer taraftan çalışma yaşamına başladığında bunların çok daha acısıyla karşılaşıyor.

hayatlardaki sahtelik; karşı oldukları birçok şeyin nesnesi haline gelmeleri vb. bu korkunun temellerindendir şüphesiz ama bir kadın için bunun en temel noktası aştır.

Hiç beklediği bir anda bulduğu Yiğit ve onunla geçirdiği geceye yüklediği anlamlardır Hayriye'yi en çok korkutan ve onu korkmaya ikna eden. Duygularla ve tutkularla tutunmaya çalışan bir dünyada, Pala Hayriye olmaktan vazgeçip artık bu kabuktan kurtulabilirim dediği anda yine cersiz kalır.

Toplumun sahteliğinin her tarafı. Kimsesiz kalmış evden kaçmış bir kız evine getiren ailenin soğukluğu, öğrenci evlerindeki bencilik, yakınlıkların hep bir yalanla sonlanması... Tüm bunlar Hayriye'nin gördüğü ve yaşadıkları. Diğer taraftan çalışma yaşamına başladığında bunların çok daha acıysa karşılaşıyor. "Bitirgen"de öğretmeni ni çok sevip sonrasında tacinize maruz kalan küçük kızın şaşkınlığı gazetede

çalışmaya başladığında kendisine yazdığı hikâyeyi gösteren bir erkekke karıştırdığını yeniden ortaya çıkarıyor. Bu erkekğin yazdığı hikâyeyi çok beğenen Hayriye oturup hikâyenin devamını yazıyor. Kitabın en etkileyici bölümlerinden biri bu. Hakkında ne düşündüğünün öğrenilmesi için verilen bir hikâyenin devamını yazmak. Sonrasında ne oluyor? O kadar heyecanlı fikirlerini söylerken birden aslında hikâyenin başka birine ait olduğunu öğreniyor. Herkesi Hayriye'ye be-
yiciliği rolün merkezi burası.

Geriye sadece laflar kalmış...

Gazeteciliğe başladıktan sonra Hayriye ile birlikte yeni bir yolculuğa çıkıyoruz: Metin Göktepe'nin öldürülmesi, Cumartesi Anneleri, gözaltında kayıplar, travestiler... Bir dönemin gerçekleri onun gözünden yeniden diriliyor. Değişmeyen tek şey bu kayıplar ve acılar.

Diğer taraftan kendi edebi volcülüğüne
canı çıkarıyor Hayyire. Önce şiirle başlıyor.
Değerli şairlerin masallarını ve kenara-
na kama edilme rübesi, buradakilere
konuşma hiyerarşisinden yüzyıl kadın
yazarın evindeki yazma derslerine geç-
iyor. Şiirden hikâyeye geçerken birbir-
leri hakkında hiç konuşmayan, bu toplan-
tılar dışında birbirlerini görmeyen
fakat en kötüsü bunu merak etmeyen
bu derece körleşebilen insanların ka-
tılığı... Edebiyat hayatı sahici kılarken
bu kadar körleşebilmek de neyin nesni
dedirsin bir durum...

Okuldan mezun olan devrimci ve feminist arkadaşlar ise çoktan karşı oldukları hayatın birer başrol oyuncusu olup çıkmışlar. Reklam şirketleri, müzik aranjörlüğü, zengin koca ile lüks

semtler... Geriye sadece laflar kalmış...

Hayriye'nin "takım arkadaşları" ondan çok başka bir dünyaya yaşıyor. İnönü Stadı'yla ile ilgili gördüğün rüyada olduğu gibi: "Beraber bizim kaleye, doğru koşuyoruz. Takım arkadaşlarımız, benim gibi kramponla değil bayağı topuklu ayakkabılarla sahada salınmakta-
lar. "Ben biriniz kaleyi tuttu, geliyor-
bu ay" diye bağırıyorlar! "Ah sekerim-
den bir pis kalem alıyorsun bariş..."
Diğeri çok meşgul, kaslarını alıyor.
Meçhuren geçiyorım kaleye. Adam-
la karşı karşıyım.
Nefesinden yayılan
soğanla karışık sigara
kokusunu hohluyor
yüzüme, "tütü" diye
iade ediyor kendisi-
ne..." (96)

Kadınlar dünyasında
dostsuz bir ayrık otu
gibi

Hayriye'nin kadınlardan kendini bu denli ayırıştırıp erkeklerin dünyasından hem de pala namıyla ortaya çıkması anlam- lı. Tek takım arkadaş kadın Rüya. O da okul bitince bu memleketten kaçıp başka bir ülkeye verleşiyor. Büy-

lece hiç arkadaşsız arada iş bulmak ve para istemek dışında arayıp sormadığını sözde arkadaşlarıyla hayatına devam ediyor. Onu kurtaracak ve çoğaltacak tek şeyin yazı olduğunu düşünerek çalışıyor, çalışıyor... "Ben bu dünyayı yabancı bir dilde anlasmaya anı düşünüyordum," derken biraz da bundan bahse-

der aslında. Yazıda kendini bulmasıyla kadınlar dünyasında dolsuz bir ayrık otu gibi dolışması aynı şey. Alışılğeleni kırmak için yola çıkarken alışılğelenin kendisi oluvermek. Değişim için mücadele ederken aslında sadece kendini kurtarmak...

Kahramanımız, bunların hepsini hayatına giren kelimelerle alaşağı etmek ister, başka bir çaba karşılıksız kalacaktır sanki...

Ask bile buna merhem olamaz: "Durmanın da bir maharet olduğunu düşün (kim kendini zorluyor, hâlâ düşünüyorsa) ben bir benden bir bekletisi varmış da yapmıyormuşum gibi mahcup oluyorum. Belki tirat vakitler olur, ben kendimin en hızlı bir şekilde çıkış yapıp kurtulduğum. Çünkü olmadım, kim kistirya bu kazanın altını bir tür tır pismende. Geceleeri sorularla yatmaya, sabahları bulamadığım cevapların karın ağrısıyla uyanmaya devam ediyorum. Beni diyorun, (Yazan burada dünyaya sevdelerini) kim ki çok buradan da, suraya koyacak?" (150)

Pala Hayriye umutsuzluklarının sonunda yaşadığı şehri terk edip deniz kenarında bir yere yerleşti. Buradaki kadınlar daha bir "takım arkadaş"ı olurlar onunla. Gezi olaylarının duyumlarıyla biten kitap bir çağrıyla sonlanır. Belki bu sefer hikâye tamamlanacaktır...

Büyümenin oyununa gelmek...

ARZUHAN BİRVAR
arzuhanbirvar@gmail.com

Büyümün; (bilhassa çocukluğum cıkmak) en çok hatırlanacak dönem olması gerekirken yararlanılmak, edilgenleşmek, hayal kırıklıklarıyla verilerle yaşamak. Asya'dan baktıkla nıza yüzleşme, onları büyük klanın ne olduğunu öğrenmeye başlamak. Allah'ın da olup olmayacağıni bilme- cken arı vazgeçmek, bu yüzden de belleği çoğu kez simde, arıya göre yazı yazmak. Kuvvetli, güçlü, yitir- diğimiz arı. Aklin ipleri ni sıkı sıkıya tutma savasidir. Arı saklanmamak, ortaya cıkmak. Büyüme, yaşamın büyüdünen bile isteye sıyrılma. "Bitergen", küçük tatlı bir kavay. Figen Sakacı'nın kitabında başkisi olan kü- çük kızın, günlüğünü koyduğu isim. Arı başkisinin "Bitergen" diye bahse-

Kıtap boyunca Bitirgen'in sustuklarını gözle ince tanımlıyoruz sanki. O anlattıkça azalırken, biz onu dinledikçe kendimiz çoğalmışızla yüzleşiyor ve çözüyoruz. Günlük tutmaya nasıl karar vermiştiniz? Fırat Bey'in -günlüğünde hayranlıkla bahsettiği Türkçe öğretmeni- tavsiyesinde, insanın, her günün hesabını kendisi kendisine vermesi gerektiğini düşün-

cesinden etkilenecek sayımlara başlar. Kencecine bir yazılı sınavıya günüğü. Orhan Pamuk, "Öteki Renkler" de "Yazmak, yaşamıya hayattan bir kesit intikam almaktır," der. Ona göre yaşam muntazam altın yazıtı intikam duygusu, hayattan almamaklı, almaya korktukları, açığıca istemedikleri ya da karşılanmayış isteklerine karşı daha sonra yazılıla almamaklı bir intikam, bir cesit zehir tutkusudur. Bütünün in güttük tutmasında da kencecine hayattan almamak istediği bir intikamı vardır elbette. Çekingen ve küçük adamlarla dünya işlerini kafasına takmaya basladığında, ona Lenin de kimmis, burjuvazi de neymis diye sordurtan aklına cevapları aramaya başlar. Her defasında kırılan, ötelenen merak duygusu bastırıldıkça yazarak tepki göstermek yolunu seçecektir.

Bitirgen en çok 1980'ler Türkiye'si'nin militarist atmosferiyle yüzleştiği an büyüme sorgulayacaktır. Müjde Abla'sının neden öldüğüne bir cevap ararken, anesinin kahve keyfi yapması arasında-
daki tezatlığı anlayamadığı anda... Onun aklı henüz normalleştiirmek oyunundan uzaktır. Büyüme, hiçbir şeyin bizi şaşırtmadığı, aşında öldüğümüzü gizlemek için takındığımız asıl sarıktır zamanlarımızın. Masumiyetimizi yürüme başladığımız, yazıştığımız büyüdü-

ğū ama bizim hiç büyümediğimiz anlar. Bazılarımız hayat telaşında anlamları yitirir. "Allah Evren'i gençleri öldürsün diye mi göndermişti?" "Evren niye vardı?" Bitirgen'in her sorusu, hayatı

anlamlandırma cabasına bir centik daha atar.

Anneye olan güvenin, hababa karışık yakınlık kurmaya itse de Bitiren'in, o babasıyla da istediği köprüyü kuramaz. Bu durum onu Bülent Abası, Müjde Abası ve Ferit Bey ile ilişkililer kurmaya yönlendirir. Bülent Somay, "Bir Seyler Eksik" isimli kitabında ilişki ilişkileri dışarıya kapalı olmasından bahsederek "İşkiyi anlamlı, biricik, mutlak kılmak için, saklanacak bir sır, başkalarının anlayamayacağı bir vücut dili, şifreler, gizli kapaklı konuşmalar, biber, öğütür, tokak dil, başkalarının paylaşılmadığı, bilseler bile öğrenimi anlayamayacakları ortak anlamlı olmalı," der.

Bitirgen'in "dümütyence"si hep bu yüzden vardır ve günlük yazma çabasını, ötekiyle ilişki kurma isteğini bununla açıklayabiliriz. Anne dilinden kopup, onun kültürünü reddettiğinde, kendi

dişini ve dünyasını
kumak ister. Babayı
yaştağı her şey bi-
raz eksik biraz yarı-
rız. Okuduğumuzda
gözünüze çarpacak
ilk şey bu anladım
Bitirgen ve babası
arasındaki kırık ilişki
olacak. "Babaları
da nelerle mi uğra-
mıyor" onunla ilgili
bir hatıradan geriye
kalabilir bu söz. Onu
kaybedtiğinde hayatı
ta kimsenin kalıcı
olmadığı gerçeyle
ikinci kez yüzleşir.
Büyüme kayıplarına
alışmaktır, alıştın
maktır biraz da.

Bitirgen, kuralları sevmiyor. Zamanla bağısıklık kazanacağı acılarını sevmiyor, anlam veremiyor. Nedir büyümek, konuşmak mı susmak mı en çok? Bazı toplumlarda büyümek konuşmayla ölçülürken, Figen Şakacı,

susmanın yerini sorgulattır bize. "Bitirgen" konuşmaya çalıştıkça yok sayılsa da o hep oradadır, gözümüzün önünde. O susturulmaya çalışılan sestir. Ama en çok onu duyarız..

Biirgen, evliliği reddederken, toplumun gözünden düşmeyi, kamunun dışında olmayı göze alır. Ablası öyle midir? O çoktan kurallar tarafından öğütölmüş, iyi bir eş ve anne olmaya hazırdır. Biirgen, dışarıda kalandır. Tekinsizdir. Uysallaştırılmak, ehlileştirilmek kaygısı onu arzularını kontrol altına almayacağı bir alana, yazarlığa sevk edecektir.

Figen Sakacı, "Bitişen" ile kadınlık, büyüme, arafta kalmak, ataerdi düzen, kültür ve dil, 1980'ler, üzerinden birçok okuma yaptırabilir bize. İçerici hakkında konuşmak günlük tarzında yazıldığı için zor olsa da, Sakacı büyümenin keşfe açılma atmosferine doluşuyor okurunu. Bir yandan büyüme hangi istasyonlardan geçmekte? Nerede kalmak ve beklemek? diye sorarken kendimize yazır, "Bitişen" in izimdeki o gürlülüğü ses olduğunu fark ettiriyor. Bazen dışarda olmak, sıranın dışına kaymak bazen delirmek gerektiğini hatırlatan ses...

- 1- Fiğen Şakacı, Bitirgen, İletişim Yayınları, 2014, s.40.
- 2- Bülent Somay, "Bir Şeyler Eksik", Metis Yayınları, 2012, s. 53.

